

B REYSELLE T R LM E T M PROGRAMI UYGULAMA ÖRNE

Ne e EK , Meryem DEM RTA
TSK Sa vak Güvercinlik Özel E itim ve Rehabilitasyon Merkezi / Ankara

güvercinlikozelegitim@yahoo.com

ÖZET

Bu uygulamanın amacı ö rencinin farklı alanlardaki gereksinimlerine uygun olarak Bireyselle tirilmi E itim Programı hazırlayarak ve uygulayarak davranı sal, bili sel, sosyal, özbakım becerileri, dil ve ileti im becerilerinde gereksinimlerini kar ılamayı amaçlayan bir uygulama örne idir.

Ö rencinin gereksinimlerine yönelik hazırlanan bireysel e itim programı Küçük Adımlar Erken E itim Programı, Otistik Çocuklar için Davranı sal E itim Programı ve Uygun Olmayan Davranı ların Ayrımlı Peki tirilmesi Davranı Sa altımı Programını kapsamaktadır.

Çalı mada otizm tanısı almı bir erkek ö renci yer almaktadır.

Tüm oturumlar ö rencinin devam etti i TSK Gülsav Güvercinlik Özel E itim ve Rehabilitasyon Merkezinde yürütülmü tür.

Uygulanan bireysel e itim programı sonucunda ö rencinin özbakım, dil ve ileti im becerileri, sosyal beceriler, bili sel beceriler, temel e leme ve taklit becerilerinin kazandırılması, uygun olmayan davranı ların sayısının ve süresinin azaldı ı, uygun olmayan davranı ların yerine geçmesi beklenen uygun davranı ların süresinin ve sayısının arttı ı görülmü tür.

G R

E itim programlarından hareketle, bireyselle tirilmi e itim programı, anne, baba özel e itim ö retmenleri okul yöneticileri ve di er ilgili uzmanların olu turdu u ekibin denetiminde bedensel, toplumsal duyu sal ve bili sel alanlarda yapabildiklerini dikkate alarak, yetersizli i olan ki inin ya ına göre göstermesi beklenen toplumsal normların gerektirdi i bedensel, toplumsal, duyu sal ve bili sel davranı ları göstermesi için, gerekli ek e itsel ya antıların, ortamların ve görev alacak ki ilerin ve çalı ma süresinin gösterildi i plandır.

Uygun ö retim programı, pek çok problem davranı ın olu umunu önler. Uygun ö retim programının olmaması, problem davranı ın olmasına zemin hazırlar. Uygun

programla çocuğun ilerlemede bulunacağı çevrede kullanacağı becerilerin ve kavramların öğretildiği, doğal pekiştiricilerle çocuğu başarıya götüren düzenlemeler kastedilmektedir. Uygun öğretim programı çocuğun yapabildiklerine ve ilerlemelerine göre düzenlenmiştir.

Bu uygulamanın amacı öğrencinin farklı alanlardaki gereksinimlerine uygun olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırlayarak ve uygulayarak davranışsal, bilişsel, sosyal, özbakım becerileri, dil ve iletişim becerilerinde gereksinimlerini karşılamasıdır.

YÖNTEM

Uygulama yapılan öğrenci T.S.K Sağlık Vakfı Güvercinlik Özel Eğitim Merkezimizde eğitim almakta olan 7 yaşındaki otizm tanısı almış olan E.Y'nin yapılan devalendirmeler sonucunda davranışsal, bilişsel, sosyal, özbakım becerileri, dil ve iletişim becerilerine gereksinimi olduğu belirlenmiştir.

E.Y'ye Kaba ve Ayrıntılı Devalendirme Aracı, Motivasyon Ölçümleme Skalası, levsel Analiz Öğretmen Görüşme Formu, levsel Analiz Aile Görüşme Formu, Peşkiştirici Belirleme Formu, Anekdöt Kayıtları, Kuruluk Kayıt Formu, Küçük Adımlar Gelişimsel Gerilimi Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı gibi ölçü araçları uygulanarak öğrencinin, bilişsel, sosyal, özbakım, dil ve iletişim beceri alanlarında yapabildikleri ve bu becerilerdeki ve davranışsal alandaki gereksinimleri belirlenmiştir.

E.Y'nin yapılan davranışsal devalendirme sonucunda 'yerine otur' yönergesi verildiğinde; ağlama, kendine vurma, kendini yere atma, karışındaki insanı ısırma, çalmama, karışındaki insana kafasıyla vurma, etkinlik sırasında; 'al' ya da 'ver' yönergesi verildiğinde önüne konulan materyali ağzına sokma ya da materyali fırlatma, ders süresince anlamsız sesler çıkarma davranışlarının oluşumu gözlemlenmiştir.

E.Y'nin Motivasyon Ölçümleme Skalası, levsel Analiz Öğretmen Görüşme Formu, levsel Analiz Aile Görüşme Formu devalendirmeleri sonucunda, ders süresince sandalyesinde oturarak etkinliğe katılma, yönergeleri yerine getirme (kapıyı aç, yerine otur, kalk, al, ver, bak, bekle, koy) yapılan etkinliğe elleri masanın üzerinde ağzı kapalı bekleyerek katılma, etkinlikte kullanılan materyalleri ilerlevine uygun kullanma, etkinlikte kullanılan materyalleri masanın üzerinde kullanma öncelikli gereksinimi olarak belirlenmiştir.

Belirlenen gereksinimleri do rultusunda E.Y.'ye problem davranı larını azaltmak için uygulanan Uyu mayan Davranı ların Ayrımlı Peki tirilmesi i lem sürecinin uygulanmasına karar verilmi tir.

E.Y' ye uygulanan Küçük Adımlar Geli imsel Gerili i olan Çocuklara Yönelik Erken E itim Programı sonucunda özbakım becerisi olan tuvalet becerisine gereksinimi oldu u Büyük Kas ve Küçük Kas Becerileri, leti im Becerileri, Ki isel ve Toplumsal Becerileri kazandırmaya yönelik program hazırlanmasına karar verilerek program hazırlanmı ve E.Y' nin bu alanlardaki öncelikli gereksinimlerini ailenin evde çalı ması sa lanmı tır. (tablo 1)

E.Y.'ye uygulanan Otistik Çocuklar için Davranı sal E itim Programı sonucunda Temel Taklit ve E leme becerilerinin uygulanmasına karar verilerek belirlenen amaçlar do rultusunda uygulama yapılmı tır.

UYGULAMA SÜREC

E.Y' nin yapılan davranı sal de erlendirme sonucunda, ders süresince sandalyesinde oturarak etkinli e katılma, yönergeleri yerine getirme (kapıyı aç, yerine otur, kalk, al, ver, bak, bekle, koy) yapılan etkinli e elleri masanın üzerinde a zı kapalı bekleyerek katılma, etkinlikte kullanılan materyalleri i levine uygun kullanma, etkinlikte kullanılan materyalleri masanın üzerinde kullanma öncelikli gereksinimi olarak belirlenmi tir

Bu davranı ların uyu mayan davranı ları,(uygun olmayan davranı ların uyu mayan davranı ları) sınıf kapısının açıp hemen yerine oturma, ders süresince sandalyesinde oturarak etkinliklere katılma, (yönergeleri hemen yerine getirme)'bekle' denili inde elleri masanın üzerinde sessizce bekleme ders süresince a zı kapalı sessizce etkinliklere katılma, etkinlikte kullanılan materyalleri i levine uygun masanın üzerinde kullanma derste kurallar ekinde verilmi tir.

Ö renci uygun olmayan davranı ların uyu mayan davranı larını gösterdi inde Peki tireç Belirleme Formu ile belirlenen etkili peki tireç olan tofita ile peki tirilmi tir. Uygun olmayan davranı ları meydana geldi inde görmezden gelinerek yönergeleri fiziksel yardımla yaptırılmı ve kurallar hatırlatılmı tır.

E.Y' ye uygulanan Küçük Adımlar Geli imsel Gerili i olan Çocuklara Yönelik Erken E itim Programı sonucunda aileye Büyük Kas ve Küçük Kas Becerileri, leti im Becerileri, Ki isel ve Toplumsal Becerileri kazandırmaya yönelik program a a ıda tablo 1 de görüldü ü gibi hazırlanarak aileye uygulaması için verilmi tir.

Aileye programı nasıl uygulayacağı 45 dakikalık bireysel derste model olarak anlatılmış , bir sonraki derste aileye sınıfta uygulama yaptırılmış ve uygulamasına dönütler verilmiştir. Belli aralıklarla aileye sınıfta uygulama yaptırılmış ve dönüt verilmeye devam edilmiştir.

E.Y.'ye uygulanan Otistik Çocuklar için Davranışsal Egitim Programı sonucunda Temel Taklit ve Eylem becerilerinin uygulanmasına karar verilerek E.Y ile üç boyutlu nesnelere eylem çalışması ve 12 üç boyutlu nesneyi genelleme ve süreklilik boyutunda da eylemden sonra aynı nesnelere resmi olan iki boyutlu nesnelere eylem çalışmasıdır. Çalışmanın devamında genelleme (ortam, kişi ve araç) ve süreklilik çalışmasıdır.

B REYSELLE T R LM E T M PROGRAMI							
Ö rencinin adı, soyadı: Emre YÜCEEL							
Program sorumlusu: Ne e EK							
Program uygulayıcısı: Ne e EK							
I. BÜYÜK KAS GEL M ALANI						AÇIKLAMALAR ♦	
Hedef Davranı lar						Ula ılan Düzey •	
1. F.114 Bisiklet arkadan itilirken ayaklarını pedalın üzerine koyar.							
2. F.115 Kö elerde ayaklarını yere koyarak, pedal çevirerek bisikletini sürer.							
3. C.123 Parmaklı a tutunmadan tek ayakla merdiven çıkar.							
4. C.124 Parmaklı a tutunarak tek ayakla merdiven iner.							
5. D.128 Kollarıyla 15cm çapındaki bir topu tutar.							
6. D.129 Topa do ru ko ar, bir aya ını yerde sabit tutarak di er aya ıyla topu yerde tutar.							
7. E.130 4 cm yüksekli indeki ipin üzerinden öne do ru atlar ve iki aya ını aynı anda yere basar.							
II. KÜÇÜK KAS GEL M ALANI						AÇIKLAMALAR	
Hedef Davranı lar						Ula ılan Düzey	
1. E.70 Taklit ederek kâ it katlar.							
2. E.71 ki ucu açık bir silindirin içine sıkı mı bir türlü oyuncu 1, bir çubukla iterek çıkarır.							
3. H. 74 Her bir parçası bir eklin bir bölümünü gösteren (örne in bir para ba ı bir parça gövdeyi vb.) üç parçalı yapbozu tamamlar.							
4. E.130 Bir eklin uygun yüzeyine yapı tırıcı sürüp ka ıdın üzerine yapı tırır.							
5. H.75 Taklit ederek tren yapar.							
6. D.96 Sekiz kule yapar.							
III. ALICI D L GEL M ALANI						AÇIKLAMALAR	
Hedef Davranı lar						Ula ılan Düzey	
1. B.17 Sözel talimat verildi inde el çırpar ya da el sallar.							
2. B.18 Adı söylenen tanıdık nesnelere dönerek bakı larıyla onları bulur.							
3. B.19 Adı söylenen tanıdık aile bireylerini dönerek bakı larıyla onları bulur							
IV. K SEL VE TOPLUMSAL BECER LER GEL M ALANI						AÇIKLAMALAR	
Hedef Davranı lar						Ula ılan Düzey	
1. A.20 Ce-ce oyunu oynar.							
2. A.21 ellerini uzatarak ya da oldu u yerde sallanarak, tanıdık oyunlara katılır.							
3. B.42 Dökmeden ka ıkla yemek yer.							
4. C.45 Pantolonunu çıkarır.							

Tablo 1.

TARTI MA

Yapılan uygulamalarda oturumlar kayıt edilmi ve elde edilen veriler grafik üzerinde gösterilmi tir. Elde edilen veriler ö rencinin problem davranı nda azalma görülmekle beraber uygun davranı larda artı görüldü ünü ayrıca di er alanlarda belirlenen amaçlara ula ıldı nı grafiklerle göstermektedir

Çalı maya katılan ö rencinin daha önceki e itim süreci incelendi inde ö rencinin davranı sal gereksinimini ve di er alanlardaki gereksinimleri göz önüne alınmaksızın çalı ıldı ı ve bu çalı malardan alınması gereken sonuçların alınmadı ı görülmektedir. Ö rencinin tüm alanlarda de erlendirilerek gereksinimleri do rultusunda uygun e itim programı hazırlanması ba arıya ula abilece inin göstergesidir.

Bu e kilde hazırlanan Bireyselle tirilmi E itim Programının ba arıya ula abilece ini göstermesi, alanda çalı an insanların do ru program hazırlayarak, hem alanda çalı an insanların hem de ailelerin özel e itime inancını arttırmasından dolayı önemlidir.

KAYNAKÇA

M. ÖZYÜREK, 2005, Bireyselle tirilmi E itim Programı (Temelleri Ve Geli tirilmesi)

M. ÖZYÜREK, 2005, Sınıfta Davranı De i tirme (Uygulamalı Davranı Analizi)

M. P ETERSE, R. TREOLAR, S. CA RNS, D. UTHER, E. BRAR, Türkçeye Uyarlayan G. KIRCAAL FTAR, Küçük Adımlar Geli imsel Gerili i Olan Çocuklara Yönelik Erken E itim Programı

O. KURT, 2008, Otistik Çocuklar için Davranı sal E itim Programı